

ÇOK PARTİLİ HAYAT DENEMELERİ

DEMOKRASİ

Halk egemenliği temeline dayanan ve halkın seçtiği temsilciler vasıtası ile yönetimin belirlendiği yönetim biçimidir. Kısacası halkın kendi kendisini yönetmesi ve kendisini yönetecek kişileri, yöneticileri özgürce seçebilmesidir. Milli Egemenlik, siyasi partiler, hürriyet ve eşitlik demokrasinin vazgeçilmez temel ilkeleri arasında yer alır. Aynı görüşe sahip kişilerin aynı amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelerek oluşturduğu topluluk siyasi partilerdir. Siyasi partiler demokratik rejimlerde halkın yönetime katılmasına aracılık eden kuruluşlardır. Mustafa Kemal, çok partili bir yönetime geçerek ülke içinde demokratik bir ortamın oluşmasını istiyordu. Bu amaçlarda bir siyasi parti kurarak çok partili yaşama geçiş aşamasını başlatmış oldu.

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ ÇALIŞMALARI

İlk TBMM Milli Mücadeleyi başarıya ulaştırmayı amaçlayarak yola çıktı. Bu yolda Türk milleti düşmana karşı verdiği mücadele ile başarılı oldu. Ancak savaş sona erince Millî mücadeleyi başarıya ulaştıran millet için millet egemenliğine dayalı bir sistem kurulması için harekete geçildi. Bu amaçla birçok adım atılmış oldu, Cumhuriyetin ilan edilmesi, Milli egemenliği pekiştirmek, muhalefet partileri sayesinde hükümet işlerinin denetlenmesini sağlamak, farklı fikir ve düşüncelerin mecliste temsil edilmesini sağlamak amacıyla siyasi partiler kurulmuştur.

Atatürk Dönemi'nde Kurulan Siyasi Partiler

HALK FIRKASI

TERAKKİPERVER
CUMHURİYET FIRKASI

SERBEST
CUMHURİYET FIRKASI

CUMHURİYET HALK FIRKASI (9 EYLÜL 1923)

Ülkenin geri kalmışlığını ortadan kaldırmak, çağdaş ve gelişmiş bir toplum oluşturmak amacıyla yenilikler yapmak planlanıyordu. Bu da ancak bir siyasal parti ile mümkün olabilirdi. Halk fırkası 9 Eylül 1923'te Mustafa Kemal tarafından kurulmuştur. Yeni Türk Devleti'nin ilk siyasal partisidir. 10 Kasım 1924'te Cumhuriyet Halk Fırkası adını almıştır. 1935'te Cumhuriyet Halk Partisi adını aldı. Parti ekonomide devletçilik ilkesini dini konularda Laiklik ilkesini benimsemiştir. Çok partili hayata geçilmek istenmiş, başarılı olunamayınca 1946 yılına kadar ülkedeki tek parti olarak yönetimde kalmıştır. Atatürk ilke ve inkılaplarının uygulayıcısı ve Atatürk'ün 6 ilkesini parti felsefesi olarak kabul etmiştir.

TERAKKİPERVER CUMHURİYET FIRKASI (17 KASIM 1924 – 5 HAZİRAN 1925)

İlerici Cumhuriyet Partisi olarakta bilinir. Mustafa Kemal ve bazı arkadaşları arasında yapılan yenilikler ile ilgili görüş ayrılıkları yaşanmaya başlandı. Bu kişiler çok geçmeden Cumhuriyet Halk Partisinden ayrılarak yeni bir parti kurdular. Partinin kurucuları arasında Milli Mücadele'nin önemli isimleri olan Kazım Karabekir, Rauf Orbay, Refet Bele, Ali Fuat Cebesoy ve Adnan Adıvar bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk muhalefet partisidir. Parti programında; dini düşünce ve inançlara saygılı olacağını, ekonomide liberalizmi uygulayacağını ifade etmiştir. "Dini ilkelere saygılıyız." prensibini benimseyen partiye zamanla eski rejim yanlıları sızmaya başladı. Doğuda çıkan Şeyh Sait İsyanı ile bağlantısı olduğu gerekçesiyle parti hükümet tarafından 1925 yılında kapatılmıştır. Böylece ilk kez denemiş olduğumuz çok partili hayat denemesi başarısız oldu.

SERBEST CUMHURİYET FIRKASI (12 AĞUSTOS – 18 ARALIK 1930)

1929 yılında dünyada yaşanan ekonomik kriz ülkemizi de etkilemişti. Mustafa Kemal, kriz karşısında ekonomik kalkınma anlamında farklı görüşler taşıyan yeni bir parti kurulmasını istiyordu. Mustafa Kemal bu düşüncelerle hareket ederek yakın arkadaşlarından Fethi Bey'e yeni bir parti kurmasını istedi. Serbest Cumhuriyet Fırkası adı ile 12 Ağustos 1930 tarihinde yeni bir parti kurulmuş oldu. Ülkemizin 2. Muhalefet partisidir. Partinin kurulma amaçları arasında, 1929 yılındaki dünya ekonomik krizinin etkilerini azaltmak, ekonomik alanda yeni politikalar üretmek, farklı görüşleri meclise yansıtmak ve hükümetin denetlenmesini sağlamak bulunmaktadır. Ekonomide liberalizmi, dini konularda ise laikliği benimsemiştir. Rejim karşıtlarının partiye girdiğini farkedenden Fethi Okyar partisini feshetmek zorunda kalmıştır.

